

Barnehager og kontantstøtte i et fordelingsperspektiv

Subsidiene til barnehager har i størst grad kommet foreldre med høyere inntekter til gode. Økte overføringer gjennom kontantstøtten vil dreie subsidiestrømmen mer i retning av familier med lavere inntekter. En slik økt rettferdighet har sine kostnader dersom færre barn får glede av de sosiale og pedagogiske goder ved barnehageopphold. For barn i kontantstøttealder synes det å bli økt etterspørsel etter dagmammaer og mindre etterspørsel etter barnehageplasser. Kontantstøtten synes imidlertid ikke i nevneverdig grad å redusere etterspørselen etter barnehageplass for de eldste barna.

*Lars Gulbrandsen og
Tale Hellevik*

Barnehagetilbudet ble raskt utbygget i Norge. Så sent som i 1970 fantes det ikke barnehageplasser til mer enn 3 prosent av barna under skolepliktig alder (Gulbrandsen og Ulstrup Tønnessen 1988a). I 1980 hadde drøyt 20 prosent fått plass, mens man i 1990 nådde en dekningsgrad på 36 prosent (SSB 1997). Det hadde da lenge vært bred politisk oppslutning om målet om full barnehagedekning. Rundt 1990 kunne det synes som om man fortsatt var langt unna dette målet. Målgruppen ble imidlertid redusert som følge av andre reformer. Med utvidet omsorgspermisjon og senket skolealder ville etter hvert to hele årskull forsvinne fra køen. Siden heller ikke alle foreldre ønsket barnehageplass, var avstanden mellom det eksisterende tilbud og småbarnsforeldres faktiske etterspørsel etter hvert blitt ganske beskjeden (Gulbrandsen 1991, Blix 1993).

Da barnehager var barnevern

Med barnehagedrift følger det direkte og indirekte ulike goder. Like etter krigen var det en nær forbindelse mellom barnehager og barnevern. I 1950-åras idealfamilie, med hjemmeværende mor og utearbeidende far, var det ingen plass eller behov for barnehager. Med en dekningsgrad på landsbasis på knapt 2 prosent, kunne selvsagt ikke barnehager bli noe annet enn et tilbud til svært få familier med store behov for assistanse. Det er betegnende at den viktigste utdanningsinstitusjonen for personalet bar navnet Barnevernsakademiet. Administrativt lå barnehagene under Sosialdepartementet, og mellom 1965 og 1976 ble den offisielle statistikken om barnehager presentert sammen med barnevernsstatistikk i SSBs årlige publikasjon "Barneomsorg".

Barnehager som pedagogisk og økonomisk gode

I Oslo var barnehager langt mer vanlig enn ellers i landet. I 1965 var over halvparten av landets barnehageplasser å finne i hovedstaden, som kunne tilby plass til hvert tiende barn (Gulbrandsen og Ulstrup Tønnessen 1988b). Med såpass høy dekning måtte tiltaket nødvendigvis få en langt mer sammensatt brukergruppe. Ideer og tanker om barnehager som et tilbud til barn flest, med vekt på de generelle sosialpedagogiske og utviklingspsykologiske sider ved barnehager, kom da også etter hvert sterkere i fokus. I en omfattende utredning tidlig på 1970-tallet (NOU 1972:39), fikk barns behov på ulike alderstrinn en fremtredende plass i begrunnelsen for utbyggingen av det man nå hadde begynt å kalle førskoler. Argumenter basert på barnevern og på foreldrenes behov for tilsyn fikk til sammenlikning relativt liten plass i utredningen.

For yrkesaktive foreldre var, den gang som nå, tid en sentral faktor. Barnehager gav mødre tid til å være yrkesaktive mens de hadde småbarn. Barnehageutbyggingen har dermed vært et avgjørende virkemiddel for økt likestilling. Samtidig har barnehager viktige økonomiske sider. De fleste vil benytte den frigjorte tiden til arbeid som øker familiens inntekter. I tillegg er barne-tilsyn en arbeidsintensiv tjeneste som er svært dyr å produsere. De som får plass til sine barn i barnehager, bruker en tjeneste som koster langt mer for stat og kommune enn brukerne selv betaler; differansen øker jo yngre barn det dreier seg om. Barnehager representerer dermed også overføringer av fordelingspolitisk interesse.

18

Ser man på barnehager som arenaer som skaper pedagogiske og sosiale goder, altså noe langt mer enn tilsyn i den tiden foreldre har andre gjøremål, blir det viktig at flest mulig barn får del i de goder barnehager representerer, helt på linje med skolegang litt senere i livet. Full dekning er i den forbindelse noe mer enn barnehageplass til alle som vil ha plass. Det er nå nesten ingen småbarnsforeldre som motsetter seg at barn oppholder seg i barnehager (Gulbrandsen 1996), men det er fortsatt langt fra alle som aktivt etterspør plass. Skal man unngå at barnehagegodene fordeles på grunnlag av en sosialt sett meget skjev etterspørsel, synes brukerbetalingen å måtte senkes betydelig (Gulbrandsen 1993). Dette ble for øvrig foreslått av det utvalget som midt på 1990-tallet utredet overføringer til barnefamilier. Utvalget foreslo et gratis pedagogisk tilbud, såkalt kjernetid, på inntil 20 timer pr. uke til alle barn i alderen tre til fem år (NOU 1996:13).¹

For barn under tre år var det ikke mulig for utvalget å komme frem til noen tilsvarende bred enighet. På slutten av 1980-tallet var kontantstøtte blitt lansert som alternativ eller supplement til barnehagesubsider. Dette skjedde i en situasjon da tilbudet til ett- og toåringer var lavt, men samtidig var det et betydelig innslag av foreldre som overhodet ikke ønsket å gjøre bruk av barnehager så tidlig i barnets livsløp (Blix og Gulbrandsen 1993). Etterspørselen etter barnehageplasser til ett- og toåringer var også slik sosialt fordelt, at en generell økning av overføringene til barnehager for denne aldersgruppen snarere ville øke enn redusere den sosiale ulikheten i bruk av barnehager (Gulbrandsen 1993). I det nevnte overføringsutvalget ville et flertall kanalisere flere midler til barneha-

gedrift for de minste barna, mens et mindretall ville satse på kontantstøtte. Det var mindretallets forslag som stortingsflertallet etter siste valg falt ned på, men vedtaket var enda klarere basert på prinsippet om likhet i overføringer: Størrelsen på kontantstøtte ble bestemt ut fra beregnet verdi av størrelsen på den statlige subsidieringen av den barnehageplassen man ikke benyttet.

Fortsatt sosialt skjev fordeling av barnehageplasser
Gulbrandsen og Ulstrup Tønnessen (1988a) sammenstilte for 10 år siden data fra tilgjengelige undersøkelser om barnetilsyn, og konkluderte med at økt tilbud av barnehager så langt hadde ført med seg økt sosial skjevhet i fordelingen av plassene. Funnet ble forklart med at fordelingen av plasser i økende grad ble styrt av etterspørsel når tilbudet økte. Den skjeve fordelingen er bekreftet av senere undersøkelser. Basert på data fra 1991 fant Blix (1993) en klart økende bruk av barnehagetilbudet med økende utdanning. Basert på levekårsundersøkelsene fant Kristiansen (1993) samme ulikhet mellom foreldre med høy og lav utdanning, samt klart mer bruk av barnehager blant høyere funksjonærer enn blant lave, som igjen kom klart foran arbei-

dere. Forskjellen mellom utdanningsgruppene hadde økt fra 1987 til 1991. De samme typer ulikhet kom tydelig frem også i levekårsundersøkelsen fra 1995 (NOU 1996:13).

Tabell 1 er basert på data fra Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldrings (NOVA) (tidligere INAS) undersøkelse fra 1992 og på SSBs undersøkelse våren 1998, begge gjennomført som oppdrag for Barne- og familiedepartementet.² Selv om barnehagedekningen har økt betydelig fra 1992 til 1998, finner vi fortsatt samme klare forskjell i barnehagebruk avhengig av mødrenes utdanningsnivå.

Ulikheten i barnehagebruk gjenfinnes for barn på alle alderstrinn (tabell 2). Tverrsnittet viser videre at fra og med den nest yngste aldersgruppen (født i 1996), varierer andelen barn der det søkes om plass lite avhengig av mødrenes utdanning. Det kan med andre ord se ut som forklaringen på den sosialt skjeve fordelingen, er at foreldre med høy utdanning ønsker plass, tidligere for sine barn enn de med lav utdanning, og derfor er først ute med å søke. Denne forskjellen kommer klart til uttrykk for foreldre med barn født i 1997. Det er god

Tabell 1: Prosentandel barn med plass i barnehage, etter mors utdanning						
	Mors utdanning ¹					
	Totalt		Lav		Høy	
	1992 ²	1998	1992 ²	1998	1992 ²	1998
Plass i barnehage	37	49	34	43	47	57
Basis (N)	(938)	(3 298)	(712)	(1 805)	(234)	(1 402)

¹ Lav utdanning vil si til og med fullført videregående skole/gymnas, høy utdanning påbegynt eller fullført universitets- eller høyskoleutdanning
² Undersøkelsestidspunktet er forskjellig i 1992 (om høsten) og 1998 (om våren). Dette har bl.a. hatt betydning for registreringen av påbegynt skolegang, en kategori som er fraværende i 1998, men som sammenlagt har en andel på 4 prosent i 1992. For å gjøre fordelingene sammenliknbare er denne gruppen føyd til barnehagekategorien i 1992
Kilde: Norsk Gallup (1992), SSB (1998).

grunn til å tro at vi ville ha funnet samme forskjell ett år i forveien. En slik forskjell i søkeaktivitet for ett-åringene våren 1997 vil vi våren 1998 registrere som forskjeller med hensyn til hvem som har plass for sine toåringer (barn født i 1996). De søknader vi har registrert våren 1998 for toåringer, vil først kunne resultere i plass etter sommeren 1998, og da føre til en fordeling lik den vi i tabellen finner for treåringer (barn født i 1995).

Tabell 2 gir altså ingen indikasjon på ulik behandling av søkere fra ulike sosiale lag, men derimot en helt kurant behandling av en søkermasse der de med høy utdanning har en tendens til å ønske barnehageplass for sine barn når de er yngre. I tillegg synes det som om vi står overfor en gruppe som bestemmer seg for å styre unna barnehagene.

Fra treårsalderen blir andelen barn der det ikke søkes om plass ikke nevneverdig redusert. Dersom mor har lav utdanning kan det synes som om hvert fjerde barn overhodet ikke får noen glede av barnehagetilbudet. Dette er bare tilfellet for hvert tiende barn dersom moren har høyere utdanning.

Fortsatt redusert bruk av dagmamma

Bruk av dagmamma økte gjennom hele 1980-tallet. I 1980 brukte 12 prosent av foreldrene dagmamma, en andel som i 1989 hadde økt til 22 prosent. 20 prosent av barna under skolepliktig alder ble på dette tidspunktet passet av dagmamma eller praktikant (Blix og Gulbrandsen 1992). Deretter gikk bruken noe nedover, og var høsten 1992 redusert til 12 prosent av alle barn i aldersgruppen null til seks år (Blix

og Gulbrandsen 1993).³ Totalfordelingene i tabell 3 viser at den beskjedne, men jevne tilbakegangen for dagmammaer har fortsatt. Både i 1992 og 1998 er bruken størst for barn mellom ett og to år, aldersgruppen som er berettiget til kontantstøtte fra 1. august i år. Tidlig på 1990-tallet var dagmammabruk sosialt jevnt fordelt (Blix og Gulbrandsen 1992). Våren 1998 var dette fortsatt tilfelle. Uansett om barnets mor har høy eller lav utdanning, er prosentandelen som bruker dagmamma eller praktikant den samme.

Kontantstøtte og bruk av barnetilsyn

Undersøkelsen i 1998 ble gjennomført i mars og april, altså før kontantstøtten var vedtatt innført⁴ og ordningens detaljer var endelig utformet. De som var berettiget til

Tabell 2: Bruk av og etterspørsel etter barnehageplass våren 1998, etter barnets fødselsår og mors utdanning. Prosent

	1997		1996		1995		1994		1993		1992	
	Lav	Høy	Lav	Høy	Lav	Høy	Lav	Høy	Lav	Høy	Lav	Høy
Har plass	5	10	26	45	47	58	61	75	66	85	70	84
Har søkt plass	22	40	25	31	25	30	16	12	8	6	4	4
Har ikke søkt	73	49	48	24	27	12	23	12	26	9	26	12
Basis (N)	(395)	(299)	(424)	(327)	(205)	(157)	(238)	(204)	(228)	(193)	(231)	(154)

Kilde: SSB

Tabell 3: Prosentandel barn passet av dagmamma/praktikant, etter barnets alder¹ i undersøkelsesåret

	Totalt		1 år		2 år		3 år		4 år		5 år		6 år	
	1992	1998	1992	1998	1992	1998	1992	1998	1992	1998	1992	1998	1992	1998
Passet av dagmamma/ praktikant ²	15	12	28	21	15	16	14	11	15	7	11	7	7	8
Basis (N)	(823)	(2 743)	(126)	(766)	(166)	(533)	(131)	(428)	(144)	(437)	(132)	(432)	(124)	(147)

¹ Inndelingen i aldersgrupper er slik at '1 år' inkluderer barn mellom 1 og 2 år, '2 år' barn mellom 2 og 3 år osv. Når det gjelder kategorien '6 år', omfatter denne for 1998 kun barn opp til 6 år og 4 mnd. Dette fordi undersøkelsen ble gjennomført våren 1998, og de eldste barna som er med er født i januar 1992. Denne aldersgruppen er fullstendig for 1992-undersøkelsen

² Alene eller i kombinasjon med andre tilsynsordninger
Kilde: Norsk Gallup (1992), SSB (1998)

Tabell 4: Bruk av barnetilsynsordninger før og etter kontantstøttens innføring. Prosent

Tilsynsordning	Forventet tilsynsordning etter kontantstøttens innføring (for barn født mellom 1.8.97 og 31.1.98) ¹	Tilsynsordning per i dag (for barn født mellom 1.8.96 og 31.1.97) ²
Foreldre (foresatte)	35	33
Slektning	2	5
Dagmamma/praktikant	12	12
Barnehage	5 ³	20
Deltidsbarnehage	1 ⁴	-
Barnehage og dagm./prakt.	6	2
Dagm./prakt. komb. med andre tilsynsordninger ⁵	19	10
Barnehage komb. med andre tilsynsordninger ⁶	4	4
Foreldre komb. med tilsynsordninger utenom dagm./prakt. eller barnehage	12	10
Annet	-	2
Vet ikke	1	-
Ubesvart	4	2
Basis (N)	(339)	(383)

¹ Ved å sette nedre aldersgrense ved 1.8.97, omfatter gruppen barn der foreldrene har kunnet planlegge tilsynsordning ved ettårsalder ut fra at barnet er berettiget til kontantstøtte i det fødselspermisjonen går ut. Øvre aldersgrense, januar 1998, er den siste måneden som er fullt representert i undersøkelsesutvalget

² For sammenlikning viser tabellen fordelingen for barnegruppen født ett år tidligere. Disse barna er mellom 1 år og 3 md. og 1 år og 9 md. på undersøkelsestidspunktet, mao. i kontantstøttealder hadde ordningen allerede vært innført. Ved at de to gruppene er like i forhold til tid på året barna er født, fjernes denne faktorens eventuelle betydning for valg av tilsynsordning

³ Andelen består av barn der foreldrene har svart at de ikke vil benytte kontantstøtten, og at de har eller har søkt om barnehageplass. Det antas at disse foreldrene ønsker å ha barnet i barnehage fulltid forutsatt at de får plass

⁴ Her mangler det opplysninger om hvilke andre tilsynsordninger man har tenkt å kombinere med deltidsbarnehage

⁵ Utenom barnehage

⁶ Utenom dagmamma eller praktikant

Kilde: SSB

støtte, ble spurt om de ville benytte seg av ordningen, og hvordan de ville innrette barnetilsyn og yrkes-

aktivitet. Dette blir nødvendigvis noe usikre data, men vi vil, med dette forbehold, se på forventet

Tabell 5: Prosentandel barn passet av dagmamma/praktikant og prosentandel barn med plass i barnehage, etter mors utdanning, før og etter kontantstøttens innføring

	Etter kontantstøttens innføring (for barn født mellom 1.8.97 og 31.1.98)		I dag (for barn født mellom 1.8.96 og 31.1.97)	
	Lav	Høy	Lav	Høy
Passet av dagmamma/praktikant ¹	28	50	21	25
Plass i barnehage ¹	10	23	18	39
Basis (N)	(184)	(151)	(211)	(157)

¹ Alene eller i kombinasjon med andre tilsynsordninger, inkludert hverandre (det siste betyr at de barna som både passes av dagmamma/praktikant og har plass i barnehage, er med i prosentandelene for begge tilsynsordningene)

Kilde: SSB

bruk av barnetilsyn for det årskull av barn som nå kan få kontantstøtte. Deretter vil vi undersøke om forventet bruk av kontantstøtte endrer barnetilsynet for de foreldre som også har eldre barn under skolepliktig alder.

I tabell 4 har vi forsøkt å estimere barnetilsyn høsten 1998 for den første gruppen av barn som vil begynne å få kontantstøtte fra 1. august 1998, og hvor vi finner de mødrene som går direkte fra fødselspermisjon til mulig bruk av kontantstøtte. Dette er foreldre med barn født fra og med 1. august 1997 til og med 31. januar 1998. Vi sammenlikner det estimerte resultatet⁵ for denne gruppen med barnetilsynet våren 1998 for det foregående tilsvarende årskullet, nemlig foreldre med barn født mellom 1. august 1996 og 31. januar 1997.

Sammenlikningen av de to årskullene viser at vi kan forvente redusert bruk av barnehager og økt bruk av dagmammaer. Barnehage alene eller kombinert med andre tilsynsordninger reduseres fra 26 til 16 prosent, mens bruk av dagmamma/praktikant, alene eller i kombinasjon med annet tilsyn, øker fra 24 til 37 prosent.

Tabell 5 viser hvordan mødre med ulik utdanning forventer å organisere sitt barnetilsyn for ettåringer, sammenliknet med de ordningene som ble brukt våren 1998 for det foregående årskullet. Den mest markerte endring er å finne blant mødre med høy utdanning. Her er den antatte økningen i bruk av dagmamma/praktikant større enn reduksjonen i bruk av barnehage. For mødre med lav utdanning er det slik at endringene i de to tilsynsformene omtrent oppveier hverandre. Det er vanskelig å finne noen klare tegn i denne tabellen på at foreldre

Tabell 6: Forventet barnehagebruk for 3-5-åringer med mødre som vil motta kontantstøtte (kolonne 1), samt de prosentandeler disse gruppene utgjør av alle barn mellom 3 og 5 år (kolonne 2)

Barnehagebruk	3-5-åringer med søsken der kontantstøtten vurderes brukt ¹	I andel av alle 3-5-åringer
Vil bli tatt ut av barnehage	4	1
Vil få forkortet oppholdstid	13	3
Vil beholde barnehageplass	24	5
Har ikke barnehageplass	30	6
Vet ikke	4	1
Ubesvart	25	5
Basis (N)	(528)	(1 703)

¹ Foreldrene har svart enten ja eller vet ikke på hvorvidt de har planer om å benytte kontantstøtten
Kilde: SSB

vil bruke mer tid sammen med sine barn. Mødre med høy utdanning kan imidlertid synes å forvente å få en økt fleksibilitet, men dette synes vel så mye å dreie seg om valg av barnetilsyn og tid til inntekstsgivende arbeid som tid til samvær med barna.

Vi har tidligere berørt de fordeler og goder som barn forventes å få med seg fra barnehager. Det ville være en svært uheldig bieffekt av kontantstøtteordningen dersom foreldre som fikk kontantstøtte tok eldre barn ut av barnehagen. Som vi ser av tabell 6 synes dette foreløpig ikke å ha noe problematisk omfang. Bare 4 prosent av barn i alderen tre til fem år med yngre søsken som får kontantstøtte, vil bli tatt ut av barnehagen. Den største endringen består i planer om redusert oppholdstid (13 prosent). Siden 29 prosent ikke vet eller ikke har besvart spørsmålet, er tallene noe usikre. Andre kolonne i tabell 6 viser hvor store andeler de ulike grupper i tabellens første kolonne utgjør av hele barnebefolkningen i alderen tre til fem år. Bare 1 prosent av norske barn i denne aldersgruppen vil bli tatt ut av barnehagen som følge av at foreldre hever kontantstøtte for yngre søsken,

mens 3 prosent av barna vil få kortere oppholdstid i barnehagen.

Kontantstøtte og inntektsfordeling

Som tidligere nevnt, koster det langt mer å drive barnehager enn det foreldrene betaler. Basert på data fra 1991 fant Blix (1993) at det var gruppen av foreldre med høyest inntekt som fikk de største barnehagesubsidiene. Thoresen (1994) trakk samme konklusjon på grunnlag av data fra 1990. Thoresen (1996a) har senere stilt spørsmålet om den sterke økningen av barnehagedekningen i første halvdel av 1990-tallet har redusert denne ulikheten, men svaret er benektende. Basert på levekårsundersøkelsen fra 1995 fant han at det fortsatt var slik at småbarns-

familier med de høyeste inntekter fikk de høyeste statlige barnehagesubsidier.

På oppdrag fra det nevnte overføringsutvalget utredet Thoresen (1996b) også inntektsmessige konsekvenser av forslaget om gratis kjernetid for de eldste førskolebarna, samt tilsvarende konsekvenser av økte overføringer til ett- og toåringer, både av økte overføringer til barnehagedrift og av økte overføringer gjennom en kontantstøttevariant. Han konkluderte med at forslaget om gratis kjernetid til de eldste barna ville gi størst økning i barnehagesubsidier til de barnefamilier som tjente minst. For ett- og toåringer ville ikke økt driftstøtte i særlig grad påvirke inntektsfordelingen, mens den analyserte kontantstøttevarianten ville ha en viss utjevnende effekt.

Vi kan nå supplere disse beregningene med data om foreldres faktiske preferanser for de ulike alternativene. Når det gjelder bruk av kontantstøtte, er forskjellen mellom utdanningsgruppene vel så klare som ved bruk av barnehager, men i motsatt retning. Blant familier der mor har lav utdanning vil 64 prosent benytte kontantstøtte, dersom mor har høy utdanning reduseres andelen til 46 prosent. Som vist i tabell 7 er den forventede bruk av kontantstøtte mest utbredt i den

Tabell 7: Forventet bruk av kontantstøtteordningen etter husholdningens samlede brutto årsinntekt (selvrapportert). Prosent

Bruk av kontantstøtte	Husholdningens årsinntekt i 1997 (i 1 000 kroner)				
	Under 251	251-350	351-420	421-500	Over 500
Vil benytte ordningen	67	63	56	54	43
Vil ikke benytte ordningen	14	14	18	20	33
Vet ikke	19	24	26	26	24
Basis (N)	(286)	(341)	(304)	(314)	(305)

Kilde: SSB

femdelen av de spurte som tjente minst, og faller jevnt med økende inntekt (se forøvrig Dales artikkel i dette nummeret av Samfunnsspeilet).

Oppsummering og vurdering

I en kort tidsskriftartikkel er det ikke mulig å gå inn på alle viktige konsekvenser av kontantstøtteordningen. Vi har konsentrert oss om barnetilsynsordninger i et fordelingspolitisk perspektiv. Kontantstøtten har da også opplagt en klar fordelings effekt. Ordningen gir økte overføringer til småbarnsfamilier som ikke nyter godt av de statlige barnehagesubsidiene. Har man som mål at alle skal ha nøyaktig like store subsidier, har ordningen opplagt en gunstig fordelingsprofil. Spørsmålet man kan stille, ikke minst i en finanspolitisk sammenheng, er om dette er en effektiv form for omfordelingspolitikk, ikke minst siden ordningen også vil føre med seg kostnader og uforutsette virkninger. Ordningen vil subsidiere de helt private tilsynsordningene, og synes å ville gi økt dagmamnavirksomhet, sannsynligvis også medføre økt pris på slike tjenester.

En mulig konsekvens, som sterke økonomiske insentiver taler for, er at foreldre som velger kontantstøtte, og som også har eldre barn, vil ta disse ut av barnehagen. En direkte følge av kontantstøtte ville da bli at et betydelig antall barn gikk glipp av de sosiale og pedagogiske goder barnehager representerer. Foreløpig er det liten grunn for slik bekymring. Bruken av barnehager synes i liten grad å reduseres som følge av kontantstøtten, men det er et visst innslag av foreldre som vil benytte seg av redusert oppholdstid. Dersom det virkelig er slik at barnehager er svært bra for barn, er det et langt større problem, helt uavhengig av kontantstøtten, at et

stort antall barn vil møte opp på sin første skoledag, uten på forhånd å ha hatt glede av barnehageopphold.

Her bør regjeringen vurdere å hente frem fra skuffen overføringsutvalgets forslag om gratis kjernetid.

Småbarnsforeldre i SSBs undersøkelse har svart ut fra den situasjon de var i våren 1998, med betydelig usikkerhet rundt kontantstøtteordningens gjennomføring. De faktiske endringene kan bli mindre enn hva foreldrene regnet med, men de kan også bli mer omfattende. Mer eller mindre systematisk journalistisk arbeid i deler av trygdeetaten, kan tyde på at det blir mer bruk av kontantstøtte enn forventet ut fra hva folk svarte i undersøkelsen. Her vil vi først få mer sikker kunnskap når Rikstrygdeverket presenterer sin statistikk over søknader om kontantstøtte, og etter at SSB neste vår har fått re-intervjuet de samme foreldrene og kartlagt hvordan de faktisk har innrettet seg i de første månedene med en kontantstøtteordning.

1. Med unntak av representanten for Norges Kvinne- og Familieforbund, gikk et samlet utvalg inn for forslaget.
2. Norsk Gallup stod for innsamlingen av datamaterialet i 1992, Statistisk sentralbyrå i 1998. Undersøkelsene er omtalt og dokumentert i Blix og Gulbrandsen (1993) og i Rønning (1998).
3. At dagmamma-andelen for 1992 er noe høyere i tabell 3 skyldes at vi i sammenlikningen mellom de to tidspunkter har utelatt det yngste årskullet på begge tidspunkt.
4. Dette skjedde 11. juni.
5. Barnetilsyn høsten 1998 er estimert ut fra spørsmål om man vil benytte kontantstøtte og hvilken tilsynsform man i tilfelle vil benytte seg av. Vi antar at de som ikke vil benytte kontantstøtte og har barnehageplass vil fortsette med dette, samt at de som har søkt om barnehageplass, vil få plass.

Litteratur

Blix, Karin Wenche Schytte (1993): *Barnehager: Behov, etterspørsel og fordeling*, Rapport 1993:8, Oslo: Institutt for sosialforskning.

Blix, Karin Wenche Schytte og Lars Gulbrandsen (1992): *Norske familiers*

økonomiske levekår. Første rapport fra en intervjuundersøkelse høsten 1991, Notat 1992:3, Oslo: Institutt for sosialforskning.

Blix, Karin Wenche Schytte og Lars Gulbrandsen (1993): *Småbarnsfamiliers økonomi og bruk av barnetilsyn. Rapport fra en intervjuundersøkelse høsten 1992*, Notat 1993:2, Oslo: Institutt for sosialforskning.

Gulbrandsen, Lars (1991): Reformerer vi oss fra køer til krakk på barnehagemarkedet, *Norsk Statsvitenskaplig tidsskrift* 7, 296-301.

Gulbrandsen, Lars (1993): Barnehager: behov og etterspørsel, Foredrag på LOs og Norsk Lærerlags barnehagekonferanse 30. mars 1993, Upublisert manus, Oslo: Institutt for sosialforskning.

Gulbrandsen, Lars (1996): "Meninger om barneomsorg og yrkesaktivitet" i NOU 1996:13 Overføringer til barnefamilier, Vedlegg 13, 396-415.

Gulbrandsen, Lars og Cathrine Ulstrup Tønnessen (1988a): Barnehageutbyggingens fordelingsmessige virkninger, *Tidsskrift for samfunnsforskning* 29, 6, 539-554.

Gulbrandsen, Lars og Cathrine Ulstrup Tønnessen (1988b): Oslo-barnehagene på 1980-tallet. En analyse av fordeling og etterspørsel, i *St. Hallvard* 66, 2, 33-41.

Kristiansen, Jan Erik (1993): "Barnehage-tilsyn" i *Sosial utsyn* 1993, Statistiske analyser, 1, Statistisk sentralbyrå, 415-421.

NOU (1972:39): *Førskoler*.

NOU (1996:13): *Offentlige overføringer til barnefamilier*.

Rønning, Elisabeth (1998): Undersøkelse av barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og økonomi før innføring av kontantstøtte. Hovedresultater og dokumentasjon, Statistisk sentralbyrå, Notat 98/61.

Statistisk sentralbyrå (1997): *Barnehager og tilbud til 6-åringer i skolen 1996*, NOS C 421.

Thoresen, Thor Olav (1994): Fordelings-effektene av barnehagesubsidiene, *Økonomiske analyser* 1994, 9, Statistisk sentralbyrå, 18-23.

Thoresen, Thor Olav (1996a): "Simuleringer av skatter og overføringer av særlig betydning for barnefamiliene" i NOU 1996:13 Overføringer til barnefamilier, Vedlegg 2, 260-271.

Thoresen, Thor Olav (1996b): Virkninger på proveny og inntektsfordeling av endringer i skatter og overføringer av særlig betydning for barnefamiliene, i NOU 1996:13 Overføringer til barnefamilier, Vedlegg 4, 282-304.

Lars Gulbrandsen

(lars.gulbrandsen@isaf.no) er forskningsleder ved NOVA.

Tale Hellevik

(tale.hellevik@isaf.no) er forskningsassistent ved NOVA.